

TYÖLLISYYSALUEEN TALOUSARVIO 2027

HAVAINTOJA HUOMIOITAVAKSI KUNNILTA PYYDETYISSÄ LAUSUNNOISSA

Tilannekuva seudulla (Joutsa-Toivakka); heinäkuu 2026

Nuoret työttömät alkavat liikkua 2027 selkeästi kohti työmarkkinoita talouden elpymisen seurauksena ja siihen nähden, sekä nuorten määrän kehitykseen nähden, on palvelutaso nuorten asiakasryhmille riittävä sekä Joutsassa että Toivakassa. Yritysten kanssa tehtävä proaktiivinen työ ja digitaaliset yrityspalvelut työnvälityksessä toimivat entistä paremmin valtaosan nuorten asiakkaiden kohdalla. Ainoastaan uusi keväällä käynnistynyt nuorten valtiorahoitteinen palkkatuki vaatii lisäponnisteluja sekä kunnilta että työllisyysalueelta jossain määrin tullakseen mahdollisimman hyvin hyödynnetyksi. Nuorisotyöttömyys on voimakkaasti noussut, joten resurssien painottamisessa ei voi vielä leikata tästä palvelutuotannosta tässä työllisyyden kehittymisen vaiheessa, joskin lisääminenkään ei ole tarpeen. Sen sijaan vanhemmat ikäluokat ja TYM asiakkaat vaativat huomiota enemmän, kun aiemmin seutukunnassa.

Työttömyysetuuksien kuntaosuuksien kustannusrakenteessa (KELA sakot) seudun kunnissa (Joutsa – Toivakka) on rakenne tyypillisen painottuva 55+ työttömiin ja jonkin verran TYM asiakkaisiin. Koko työllisyysalueella korostuvat vanhemmat ikäluokat ja kustannusosuuksien kasvu (KELA sakot) vuoteen 2024 nähden on 103%, kun maan keskiarvo työllisyysalueilla on noin 66% ja samankaltaista on kehitys myös Joutsassa ja Toivakassa siten, että Joutsan kustannukset ovat kasvaneet voimakkaammin (KEHA 1-12/2025 Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalue).

Perusteluja lausunnolle työllisyysalueen talousarviota 2027

Budjettia on pakko painottaa kuntamaksuosuuksien kasvusta johtuvan kustannusten kasvun hillitsemiseen, keskittymällä enemmän suurimpien kustannusten asiakasryhmiin, jotta kuntien kyky hoitaa vastuunsa työllisyydessä pysyisi vähintään siinä, mikä oli tilanne 2025. Toimeentulotuen kustannuksista myös kaatuu 50% kunnille ja nämä asiakasryhmät myös tuottavat seudun kunnille ko. kuluista valtaosan. Joutsassa on edelleen ukrainalaispainotus tässä kustannuslajissa. Vuonna 2026 on virtaus yli 12kk työttömyyteen kiihtynyt (KEHA 1-12/2026 Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalue), mikä puoltaa tarvetta ainakin yrittää miettiä, onko budjetilla välittömästi mahdollista reagoida tilanteen kehittymiseen sen hillitsemiseksi.

Budjetin painotusmuutoksien mahdollisuutta saattavat indikoida seuraavat KEHAn havainnot työllisyyspalvelujen järjestämisestä (KEHA Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalue 1-12/2025);

- toiminta-alueella työllisyysalueen asiakkaista vanhemmat ikäryhmät suuremmassa painossa jopa korostuneesti (vertaa keskiarvot valtakunnassa)
- palvelusuunnitelmien ajantasaisuus paljon keskiarvoa korkeammalla tasolla
- alkuhaastatteluihin kulunut aika erittäin lyhyt keskimääräisesti
- Työvoimapoliittisten lausuntojen käsittelyaika keskiarvon alapuolella

Suurimpien kustannusten asiakasryhmissä kuntatalouden kannalta kaksi päätekijää vaikuttaa lausumiseen talousarvion painotuksesta työllisyysalueen vuoden 2027 toiminnalle;

- asiakaspalvelun sosiaalinen ote ja vaikuttavuus; toimeentulotuki kustannetaan noin 50%:sti kuntien budjeteista (pois lukien täydentävä toimeentulotuki jonka hyvinvointialue maksaa kokonaisuudessaan)
- työttömyysetuuksien kustannusvaikutus (KELA sakot) kunnille

Asiakkaat eivät ole materiaalia, jota voi käsitellä siten tai täten vain budjetin kautta ilman sosiaalisten tekijöiden huomioimista. Vaarana on aina osaoptimointi, joka johtaa kulujen kasvamiseen toisessa kuluerässä, toimeentulotuet versus KELA sakot. Toistaiseksi kunnista puuttuu kyky kokonaisoptimointiin työttömyyden ja viimesijaisen toimeentulotuen kesken siihen soveltuvien järjestelmien puuttumisen vuoksi koko Suomessa. Tämä optimointi tulee tehdä nykytilassa työllisyystyössä katsoen asiakkaan kokonaistilannetta ja vahvasti tavoitellen siirtymää kohti työmarkkinoita ja itsensä työllistämistä. Kunnilla ja työllisyysalueella ei ole varaa luopua hyvinvointialueen yhteistyöpinnasta varsinkaan talousvaikutusten tällaisen kehityksen vallitessa.

Suurimpien kustannusten asiakasryhmät, joissa vaikuttavimmat tekijät kustannusten kertymisessä kunnille työttömyysetuuksien kuntaosuuksissa (KELA sakot);

1. TYM asiakkaat (myös nuoria tässä ryhmässä)
2. Eläkettään odottavat
3. 55+

Vaikuttavimmat toimenpiteet asiakasryhmittäin;

1. TYM asiakkaat;
 - . työkykypalvelujen vähintään riittävä määrä
 - . työkykypalvelujen laatu; työkykytiimit
 - . palvelujen määrätietoinen kohdentaminen
 - . työkokeilu-ehdokasasettelu -proseduuri
 - . hyvinvointialue mukana palvelutuotannossa
2. Eläkettään odottavat
 - . työkykytiimien toiminta
 - . eläkelausunnot; hyvinvointialueen kanssa yhteistyö työkykytiimeissä
 - . hyvinvointialue mukana palvelutuotannossa
3. 55+
 - . koulutuspalvelut käyttöön
 - . palkkatuet
 - . työkokeilu-ehdokasasettelu -proseduuri
 - . hyvinvointialue mukana palvelutuotannossa
4. Kaikissa em. asiakasryhmissä paikallinen työpaikkoihin sijoittaminen

- . piilotyöpaikat käyttöön
- . ehdokasasettelu, myös, ja etunojassa kunnissa (esimerkkiarvo)
- . itsensä työllistäminen; starttiraha ja yrittäjäyyskoulutus
- . työllistämisen kynnystä madaltavat toimenpiteet

Konkreettiset tekemiset niin kunnissa kuin työllisyysalueellakin olisi saatava enemmän painottumaan yllä lueteltuihin asiakasryhmiin ja tekemisiin, jotta kuntien kyky huolehtia alueensa työllisyydenhoidosta kokonaisuutena ja sitä kautta myös työllisyysalueen toiminnan rahoittamisesta säilyisi.

Lausuntoehdotus työllisyysalueen talousarviosta 2026

Työllisyyslautakunta 26.8.2026 38§ Lausunnossa pyydetään huomioimaan;

- Mitä tavoitteenasettelussa tulisi painottaa?

Lakisääteisten palvelujen tuotannossa olisi sekä reagoitava nopeasti että käynnistettävä keskustelu, miten voidaan huomioida kuntien kannalta vaikuttavimmat asiakasryhmät isommassa painossa. Havainnot palvelujen tuotannosta (KEHA 1-12/2025 Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalue) ovat paitsi merkki hyvin hoidetusta työstä palvelutuotannossa myös merkki mahdollisuuksista muuttaa painotusta kuntien kannalta kestävämpään suuntaan kuntataloudessa. Ammattitaito on työllisyysalueella siihen, miten painotusta voidaan muuttaa aiheuttamatta palvelujen saatavuuden ja laadun merkittävää heikentämistä. Esim. käsittelyaikojen muuttuminen lähemmäksi valtakunnallista keskiarvoa ei ole merkittävää mutta jos joku palvelu jää saamatta tai muuttuu kohtuuttomaksi saada, on kyse merkittävästä muutoksesta jota ei tule tehdä.

Hyvinvointialueen mukana pysyminen palvelutuotannossa ao. asiakasryhmille on keskeistä kustannusten kehittymisen kannalta työllisyydenhoidossa kuntatasolla.

- Kuntakohtaisesti kohdentuvien kustannusten määrät

Kuntatasolle on talousarviossa esitetty Joutsalle ja Toivakalle muutoksia starttirahassa ja palkkatuessa. Muutokset eivät rahamäärinä ole merkittäviä ja niissä on joustoa, joten ne voidaan hyväksyä sellaisinaan.

Palkkatuen muuttaminen rekrytointipalkkioksi on kuitenkin tutkittava; mikä on työllisyysalueen ja kunnan yhteistyökuviossa paras tapa tehdä tämä muutos. Rekrytointituki euroissa täsmälleen samansuuruisin ehdoin mitä nyt on voimassa palkkatuesta, alkaa jo ensimmäisestä tukityöpäivästä lähtien kerryttämään työssäoloa ja tällä on jonkinlainen alentava vaikutus etuuksien maksuosuuksiin työssäoloehdon paremman kertymisen kautta. Palkkatukipalkka ei kerrytä työssäoloa. Palkkiokäytänteeseen tulee siirtyä kaikinensa ja sen myöntäminen joko kunnan tai työllisyysalueen toimesta on seutukunnassa (Joutsa-Toivakka) mahdollista siten, että palkkatukivaraukset muutetaan vastaaviksi rekrytointipalkkiovarauksiksi.

Valmennuspalveluista olisi hyvä saada kuntakohtaista tilastotietoa. Toimintaa on jo sen verran takana, että luultavasti tällainen alkaa olla mahdollista. Laajan työttömyyden ja työvoiman perusteella tehtävän kustannusten jaon vertaaminen suoritteiden jakautumiseen kertoisi paljon tämän tavan käyttökelpoisuudesta jakaa kulut. Työlääät hallintoa tuottavat tavat jakamisessa ovat kuitenkin välttämisen arvoisia edelleen.

- Huomiot TYPO-avustusten myöntämiseen

Seutukunnan (Joutsa-Toivakka) kunnissa TYPO rahat ovat kuntatasolla ja voivat olla yhteen laskienkin liian pieniä erillisille kuntakohtaisille operaatioille. Ns. järjestöavustuksena jakaen vaikuttavuus vaarantuu. Onko löydettävissä sellainen tapa käyttää TYPO rahoitus (hanke, ?), jossa rahaa käytetään keskitetysti ja suoritteet sekä tulokset jakautuvat kuntakoon mukaan koko työllisyysalueessa tai osina mikäli päädytään TYPO rahoituksen jakamiseen aluetasolla esimerkiksi kahteen osaan.